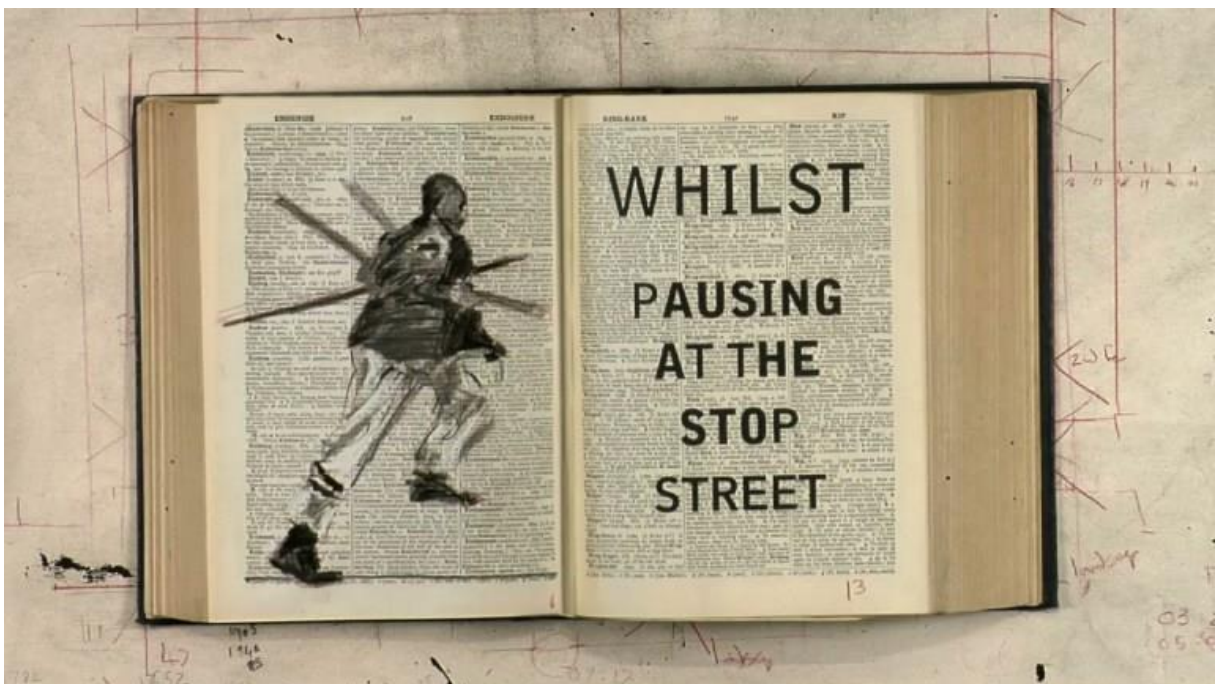

William Kentridge: En sørafrikansk kunstner med skandinavisk gjennombrudd

Kentridges produksjon viser at kunsten har sin naturlige plass i globaliseringen.

AV FREDRIK GIERTSEN

23. mai 2020

Fra 2nd hand reading. Kentridge. (Lenke til videoen «2nd Hand Reading» finner du nederst i artikkelen.)

Med sin soloutstilling på **Louisiana** utenfor København i 2017, fikk endelig den sørafrikanske kunstneren **William Kentridge** den oppmerksomheten han fortjener hos oss her i nord. Nå har han – gjennom to ulike verk på to forskjellige steder – også klart å sette sitt preg på Oslos noe amputerte kunstscene denne våren.

Trappa i Kunstnernes Hus

Internasjonalt har Kentridge (1955-) vært et kjent navn i henimot 30 år. Hans tidlige produksjon besto helst av poetiske stop/motion-filmer laget av av tegninger i sort og hvitt, mens han senere har utvidet sitt repertoar til å omfatte musikk, teater, tekst og skulptur.

I forbindelse med vinterens **Tegnetriennale** på Kunstnernes Hus kunne man – inntil pandemien gjorde sin entré – se en variasjon av ett av hans mest ikoniske verk, kalt **Fire Walker**, i den sentrale trappen opp.

William Kentridge, *Fire Walker*, 2019. Installasjon på Kunstnernes Hus under Tegnetriennale 2019: Human Touch. Gjengitt med tillatelse fra Kunstnernes Hus og Tegnerforbundet.

Kentridge hadde sendt oppover et knippe av sine assistenter for å gjenskape motivet fra en elleve meter høy statue i hjembyen Johannesburg, som han og kompanjongen **Gerhard Marx** fikk oppført i 2009. Originalen viser en kvinne som bærer en kurv med glødende kull på hodet, støttet opp av et tørkle.

Kontrast mot Per Krogh

Hennes levevei er å selge dette kullet til folk i området som holder på å lage mat, men statuen – som er utformet av en rekke sorte og hvite stålplater – er laget slik at motivet kun er synlig fra én vinkel: i 359 grader ser alt ut som det svare kaos, mens hvis man bare tar seg tid til å gå rundt og kikke fra alle kanter, vil kvinneskikkelsen til slutt tre fram.

På Kunstnerens Hus var figuren laget med hvit teip på de svarte trappetrinnene, slik at den dannet en kontrast til Per Kroghs flotte takmaleri «En kunstners tornefulle vei mot himmelen» fra 1932: en sørafrikansk hyllest til det harde arbeidet, som man bokstavelig må trække på mens man klatrer opp mot det åndfulle livet Krogh beskriver.

Film og musikk

«Fire Walker» er som sagt dessverre tatt ned og erstattet av nye utstillinger, men Kentridge kan fremdeles beundres i hovedstaden, nærmere bestemt på utstillingen «Listening to the Echoes of the South Atlantic».

Den finner sted i den såkalte Rådmannsgården fra 1626, som Oslo Kunstforening disponerer, der den skal stå fram til 5. juni. Dette er en utstilling som tar utgangspunktet i *musikkens* rolle i den transatlantiske kulturkretsen, og Kentridges bidrag – «Second-hand Reading» (2013), som egentlig er en film – er et samarbeid med hans landsmann, komponisten og lydkunstneren Neo Muyanga.

Kontekstuell kunst

Filmen, som varer i seks-syv minutter (og kan ses på YouTube), viser en gammel, tykk bok som det blir bladd fort gjennom, mens

skrift og kullstifttegninger flimrer over sidene. Et gjennomgående motiv er kunstneren selv, som vandrer over sidene med en tenksom mine.

Det er henvisninger til hans eget arbeide, blant annet roterende fugler som blir til sine egne bur, og mennesker som blir til trær, på samme måte som «Fire Walker». Men verket rydder også sin plass i kunsthistorien, med referanser til El Lisitskij, Henri Matisse og Bauhaus-bevegelsen.

Kentridges kunst er fengslende i seg selv, men dens betydning må utforskes lagvis, for den kan ses i lys av både lokal og global kunst, historie og samtid.

Trekanthandel

Utstillingen «Listening to the Echoes of the South Atlantic» reflekterer det Paul Gilroy kaller «den sorte Atlanteren», et uttrykk som naturligvis sikter til slavehandelen og de vedvarende konsekvensene av den. Kulturen på det langstrakte amerikanske kontinentet er i mye større grad preget av «sort» (eller afrikansk) kultur enn det som vanligvis kommer fram.

For eksempel har den opprinnelig vestafrikanske folkegruppen *yoruba* en sterk tilstedeværelse på begge sider, noe som også kommer fram i denne utstillingen, gjennom bidrag fra steder som Brasil og forskjellige øystater i Karibia. Men nøkkelen til akkurat dette, fra vårt skandinaviske ståsted, ligger nok i dansk-karibiske Jeannette Ehlers' «Black Magic at the White House» (2008).

Sort magi i et hvitt hus

Ehlers har lenge jobbet med å presentere Danmarks rolle i slavehandelen på en måte som kunne vekke gjenklang i befolkningen, noe hun til de grader oppnådde gjennom den internasjonalt anerkjente skulpturen «I Am Queen Mary» (en karibisk opprørsleder) fra 2018, som hun skapte i lag med La Vaughn Belle.

«Black Magic at the White House» består på sin side av en video av en skyggeaktig kvinneskikkelse, hvis profil viser dens afrikanske opphav, som utfolder seg i en ensom voodoo-dans i festsalen i Marienborg.

Pressebilde for «Black Magic at the White House», 2009

Denne bygningen spilte en rolle i Danmark-Norges historie som kolonimakt (1672-1814/1917), som inkluderte aktiv deltakelse i trekanthandelen. Det er derfor det er så passende at denne utstillingen finner sted i den fire hundre år gamle Rådmannsgården, som har en lignende historisk aura.

Globalisert kunst

Både William Kentridges produksjon og utstillingen «Listening to the Echoes of the South Atlantic» – som er kuratert av Selene Wendt – viser at kunsten følger med og har sin naturlige plass i globaliseringen.

Når det gjelder Kentridge, så er den nære fortiden – apartheid – så sterkt til stede i publikums bevissthet, at det er en kontekst han vanskelig kan slippe unna. Men med «Listening to the Echoes of the South Atlantic» er det helt omvendt: de fleste i Norge er uvitende eller fornektende i forhold til vår egen koloniale fortid, da selv de

opplyste vil unnskyldte oss med at også vi i realiteten var en koloni, en stemmeløs vasallstat under kongelige styre fra København.

Men sannheten var at flere norske familier som var involvert i skipsfarts- og industri profitterte stort på slavehandelen, og derfor bør vi nå benytte sjansen til å la oss berike intellektuelt ved å sette oss inn i hvordan dette har påvirket befolkningen på begge sider av Atlanterhavet, og fremdeles gjør det.

William Kentridge ved åpningen av en utstilling i Melbourne, Australia, 7. mars 2012.
Foto: Wikimedia Commons / Peter Campbell / CC BY-SA 3.0

Lenker:

Oslo Kunstforening: [«Listening to the Echoes of the South Atlantic»](#)

William Kentridge og Neo Muyanga: [«Second-hand Reading»](#)